

Liisa Byckling

Pietarin teatterimatka 13.-16.3.2009

Varhaiskevään kolmelle päivälle toteutimme erikoisohjelmaa Pietarin teattereiden kiehtovaan menneisyyteen ja nykyisyyteen. Kari Ketola vastasi matkatoimisto Kalevan kanssa 22-henkisen ryhmämme käytännön järjestelyistä ja majoittumisesta Moskova-hotelliin. Minä suunnittelin museo- ja teatterikäynnit, joiden valmistelun aloitin jo joulukuussa. Hyvänä paikallisena apunani olivat venäläiset kollegani ja ystäväni museoista ja teattereista sekä Suomen Pietarin-instituutti, joka lunasti tilaamani teatteriliput etukäteen. Junassa matkalaiset saivat kirjoittamani esittelyt ohjaaja Lev Dodinin toiminnasta (mm. Fedor Abramovin romaaneiden pohjalta) sekä Kuningas Learin sisältöselostuksen. Tulkkasin museokäynnit venäjämästä suomeksi.

Ohjelmassa oli ensin lauantaina opastettu käynti Teatterimuseossa (Aleksandrinski-teatterin takana). Museo on pessyt kasvonsa ja saanut modernia ilmettä. Aloitimme 5. kerroksen lapsille ja nuorille suunnitellusta Euroopan teatterit-huoneesta. Sen vieressä on pieni studionäyttämö. Varsinainen museotila on 3. kerroksessa, jossa käytiin läpi Venäjän värikästä teatterihistoriaa suurine näyttelijäpersoonallisuuksineen yli 200 vuoden ajalta. Teattereiden keskeinen merkitys yhteiskunnassa ja esteettisten elämysten tuojana selvisi oppaamme, teatterintutkijan johdatuksella.

Hienosti säilyneet roolipuvut ja esineistö (näyttelijän pukuhuonekin oli esillä) antoivat illuusion esitysten huippuhetkistä. Tulkkauksessani ujutin mukaan viittauksia Suomen teatteriin, onhan meillä esim. Gogolin Reviisori ollut parrasvaloissa jo 120 vuotta. Suomalaisen teatterin Reviisorin esikuvana oli nimenomaan Pietarin keisarillisen teatterin esitys 1880-luvulla. Suomalaiset Tshehov-esitykset Moskovan mallien mukaan ovat meillä hyvin tunnettuja.

Kiehtovia olivat 1900-luvun alkupuolen runsasta teatteritarjontaa kuvaavat huoneet. Juuri ennen käyntiämme oli avattu jännittävä tilaratkaisu, joka kuvasi venäläistä teatteria modernisuuden edelläkävijänä. 1900-luvun alkupuolen venäläiset ohjaajat ja koreografit näyttivät suuntaa Euroopalle. Hiljenimme 1930-luvun teatterista kertovassa huoneessa: Stalinin aikana vaiennettuja teatterintekijöitä (mm. Meierholdia) muistettiin siellä rinnan virallisen teatterin näyttelijöiden kanssa. Heitä nähtiin esitysten taltioinneissa. .

Iltapäivällä pieni entusiastiryhmä kokoontui Aleksandrinski-teatteriin, jossa teatterin dramaturgi ja historioitsija, Dr. Aleksandr Tshepurov kertoi meille innostuneesti entisen keisarillisen teatterin historiasta ja legendoista: mm. Nikolai Gogolin ja Ivan Turgenevin näytelmien esityksistä ja kirjailijoiden käynneistä täällä. Meille näytettiin myös C. G. Mannerheimin vakipaikka katsomossa. Aleksandrinski-teatteri loistaa kultaa ja purppuraa v. 2006 valmistuneen peruskorjauksen jäljiltä. Teatterin entisöinti toteutettiin silloisen presidentti V. Putinin myötämien rahojen avulla.

Dr. Tshepurovin lempilapsi on teatterin ainoalaatuinen roolipukunäyttely 5. parven lämpiön sivuosassa. Siellä on esillä kuin ihmeen kautta säilyneitä historiallisten ja modernien näytelmien arvopukuja 150 vuoden ajalta – alkaen Iivana Julman roolipuvuista ja päättyen Meierholdin legendaariseen ohjaukseen, Lermontovin Naamiaisiin (1917). Suosittelen käyntiä! Näyttelyyn voi tilata myös englanninkielisen opastuksen teatterista.

Matkamme huippukohta oli Malyi Dramatitsheski teatterin – Théâtre Europen - Kuningas Lear. Ulkomailla Malyi Drama teatterina tunnettu laitos on eräs aikamme johtavista teattereista. Ohjaaja Lev Dodinin ohjaustyöt ja hänen hieno näyttelijäryhmänsä tunnetaan ympäri maailmaa teatterin laajoista kiertueista. Kuningas Lear on Dodinin ensimmäinen Shakespeare-ohjaus parin vuoden takaa. Esitys on palkittu Moskovassa ja kiitetty Lontoossa.

Learin uusi, lyhennetty versio näytellään nykyvenäjäksi. Esityksessä on englanninkielinen tekstitys. Vahva moderni tulkinta keskittyy isien, tyttärien ja poikien suhteisiin. Esitys tutkii pahuutta heissä kaikissa – ja meissä - ja sitä kuinka paha voidaan voittaa. Dodinin kouluttama näyttelijäryhmä, kärjessään Pjotr Semak Learin osassa, tulkitsee roolit hienosti ja koskettavasti. David Borovskin viitteellisen skenografian väreinä ovat musta ja valkoinen; ne symboloivat esityksen teemoja.

Toisen illan esityksenä oli Jouluaattoyö Suuressa Draamateatterissa (ent. Goriki-teatteri, nyk. Tovstonogov-teatteri). Gogolin novelliin perustuvassa koko perheen satuesityksessä on hauskoja ukrainalaistyyppejä, tansseja ja lauluja sekä mainioita nukkehahmoja, jotka esittävät Katariina Suurta ja Potjemkinia. Jouluaattoyö oli Learin täydellinen vastakohta ja piristävä päätös matkallemme - sopivasti Gogolin juhluvuonna!

Sunnuntain suuri museokierros tehtiin Sheremetjevin palatsiin Fontankan rannalle. Komeasti restauroiduissa huoneissa kuulumme Sheremetjevin vanhan ruhtinassuvun vaiheista oppaan kertomana. Teatteriteemakin oli kiertokäynnillä mukana täällä asuneen näyttelijän, Praskovjan kautta. Hän nousi maaorjan tyttärestä kuuluisaksi näyttelijäksi ja ruhtinas Sheremetjevin vaimoksi, joka perusti Moskovassa edelleen toimivan sairaalan. Sheremetjevin palatsissa on myös kaunis konserttisali, pieni teatterimuseo, Pariisista tänne siirretty Aleksandr Glazunovin huone sekä harvinaisten musiikki-instrumenttien näyttely.

Sheremetjevin palatsi sivurakennuksineen on mielenkiintoinen käyntikohde. Siellä sijaitsee Anna Ahmatovan museo. Palatsi edustaa Venäjän kartanokulttuuria, ja se liittyy kiinteästi Venäjän hallitsijoiden vaiheisiin.

Matkallamme Pietari kiehtoi ja ihastutti Venäjän sielua kuvaavan teatterin näyttäessä monet kasvonsa. Kohtasimme venäläisen teatterin loisteliaat perinteet ja dynaamisen nykyisyyden.

Seuraavaakin Pietarin matkaa varten syntyi ideoita: Teatteri-akatemiassa esitetään Kalevalaa osin suomalaisten opiskelijoiden voimin. Ohjelmistossa on myös Malyi Drama teatterin hienoja esityksiä, jotka perustuvat Fjodor Abramovin ja Vasili Grossmanin romaaneihin.

Liisa Byckling
FT, Venäläisen kulttuurin tutkimuksen dosentti
Helsingin yliopisto
byckling@mappi.helsinki.fi